

Innst. S. nr. 180

(2007-2008)

Innstilling til Stortinget fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument nr. 8:38 (2007-2008)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Kari Kjønås Kjos, Kenneth Svendsen og Harald T. Nesvik om en handlingsplan for å hjelpe døve og døvblinde

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utforme en handlingsplan for å hjelpe døvblinde og døve hvor det blant annet inngår følgende tiltak:

- Det økonomiske ansvaret for bo- og omsorgstilbud for døvblinde og døve med ulike funksjonshemninger flyttes over på folketrygden og rettighetsfestes.
- Det utarbeides en egen brosjyre, eller informasjonshefte, for foreldre og rådgivere om rettigheter som er aktuelle.
- Døve og døvblinde gis rett til ett ekstra skoleår i grunnskolen, og inntil to ekstra år i den videregående skole.
- Personer som har hatt en utvikling og som ikke har nådd nødvendig kunnskapsnivå etter at de avsluttet videregående opplæring, gis rett til voksenopplæring i de tilfellene der det er klart at de har et utviklingspotensial som kan utnyttes og gis muligheter for et mer selvstendig liv.
- Helsetilsynet blir pålagt å sikre at tilgjengeligheten til tegnspråkkyndig personell eller tolk, innarbeides i sykehusenes internkontroll i henhold til lov om statlig tilsyn med helsetjenester.

- Det bygges opp et system som kan gi avlastningstilbud i tegnspråklige miljøer, spesielt i forbindelse med (sommerferier og lengre) ferier.
- Tolketjenesten rustes opp.
- Konkrete løsninger med tanke på å legge til rette for at døvblinde kan forbli i arbeid/komme ut i arbeid."

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

2. KOMITEENS BEHANDLING

Komiteen ba i brev av 10. januar 2008 om departementets vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 5. februar 2008 følger vedlagt.

3. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Eva Kristin Hansen, Per Rune Henriksen og Sverre Myrli, fra Fremskrittspartiet, Robert Eriksson, Kari Kjønås Kjos og Kenneth Svendsen, fra Høyre, Martin Engeset, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Karin Andersen, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund, fra Senterpartiet, Dagfinn Sundsbø og fra Venstre, André N. Skjelstad, viser til Dokument nr. 8:38 (2007-2008) med forslag om å utforme en handlingsplan for å hjelpe døvblinde og døve. I forslaget fremmes 8 tiltak som forslagsstillerne vurderer som sentrale for å bedre denne gruppens levekår. Særlig døvblinde har betydelige behov for bistand for å kunne delta i samfunns- og arbeidsliv. Representantforslaget peker på tiltak samfunnet har ansvaret for gjennom sitt velferds- og hjelpemid-

delapparat. Forslagsstillerne ønsker å statliggjøre og rettighetsfeste større deler av tilbudene til gruppen døvblinde og døve.

Komiteen mener mennesker med spesielle behov for bistand og tilrettelegging for å mestre utfordringer i dagligliv og arbeidsliv skal gis hjelp ut fra sine individuelle behov, ikke ut fra om de hører inn under en bestemt diagnosegruppe. Stortinget har ansvar for at lovverket bygger opp under dette. Kommunesektorens ansvar for omsorgstilbudet vil reguleres gjennom lovverket for kommunenes virksomhet, som kommunehelsetjenesteloven og sosialtjenesteloven.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er i brev av 5. februar 2008 fra tidligere barne- og likestillingsminister Manuela Ramin-Osmundsen orientert om departementets arbeid med tiltakene som foreslås i representantforslaget, og de vurderinger som gjøres av forslagene til endret ansvarsfordeling. Av statsrådets brev framkommer det at flere av tiltakene representantforslaget etterlyser, allerede er igangsatt eller arbeides med. Med bakgrunn i dette og vurderingen av at hjelp til mennesker med spesielle behov for bistand og tilrettelegging skal være likeverdig for alle grupper som trenger det, anser ikke flertallet det som ønskelig med en egen handlingsplan for tiltak rettet mot døvblinde og døve.

Flertallet har følgende merknader til de konkrete tiltak som foreslås i Representantforslag nr. 8:38 (2007-2008).

Flertallet slutter seg ikke til representantforslaget om å flytte det økonomiske ansvaret for bo- og omsorgstilbudet for døvblinde og døve med ulike funksjonshemninger fra kommunene til folketrygden. Kommunene er gitt et lovfestet ansvar for å gi bo- og omsorgstilbud ut fra behov, uavhengig av diagnose, alder eller funksjonshemning. Behovet for å tilpasse omsorgstilbudet til den enkelte brukers behov løses best i en desentralisert styringsmodell. Flertallet ønsker derfor ikke å støtte forslag som flytter ansvaret for velferdstilbud bort fra kommunene og nærmiljøet.

Komiteen deler representantforslagets ønske om god informasjon om rettigheter og hjelpetiltak for døvblinde og døve. Dette ivaretas blant annet av Eikholt nasjonalt ressurscenter for døvblinde. I statsrådets brev av 5. februar 2008 vises det også til informasjonsmateriell fra Sosial- og helsedirektoratet og til nettstedet www.familienettet.no. Komiteen understreker behovet for god og tilgjengelig informasjon, og forutsetter at det legges opp til nødvendig samordning fra ulike aktører som er gitt ansvar på dette området.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, anser at forslagene om rett til ekstra skoleår i videregående skole og tilgang til voksenopplæring er ivare tatt gjennom Opplæringslovens bestemmelser, slik det framgår i statsrådets brev til komiteen. Når det gjelder tilbudet i grunnskolen, mener flertallet reglene for en spesialundervisning særskilt tilpasset elevens behov, er et riktigere og viktigere bidrag for å dekke funksjonshemmedes behov enn lovfestet rett til ekstra skoleår.

Flertallet viser til statsrådets opplysninger om hvilke pålegg helsevesenet er gitt gjennom gjeldende lovverk når det gjelder å sikre døve og døvblindes tilgjengelighet til tegnspråklig personell eller tolk når de er innlagt på sykehus. Flertallet vurderer lovverket som tilstrekkelig og viser til at dette også inneholder bestemmelser om internkontrollsystem, slik det bes om i representantforslaget. Helsetilsynet vil imidlertid ha en viktig rolle gjennom å føre tilsyn med at lovverket og retningslinjene blir fulgt opp i praksis.

Komiteen deler forlagsstillerens ønske om å sikre avlastningstilbud i tegnspråklige miljøer, men mener behovet vil variere med bakgrunn i funksjonsevne og integrering i samfunns- og arbeidsliv. I statsrådets brev til komiteen vises det til sosialtjenestelovens bestemmelser og rett og plikt til å yte slike tilbud og til tilbud som i dag ytes blant annet på Eikholt nasjonalt ressurscenter for døvblinde. Statsråden viser også til at Stortinget gjennom behandling av St.meld. nr. 25 (2005-2006) Mestring, muligheter og mening - Framtidas omsorgsutfordringer, Omsorgsplan 2015, har sluttet seg til Regjeringens mål om å stimulere til utbygging av avlastningsordninger og dagtilbud.

Komiteen understreker, som forlagsstillerne, betydningen av tolketjenesten for døvblinde. Det vises i statsrådets brev til at Arbeids- og velferdsdirektoratet innen utgangen av mai 2008 skal levere en rapport der det gis en samlet og fremtidsrettet oversikt over området tolking og kommunikasjonstjenester med forslag til en helhetlig plan for videreutvikling av tjenestetilbudet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er tilfreds med at honoreringssystemet for frilanstolker skal vurderes i denne rapporten, da lønnsnivå kan være avgjørende for å sikre rekrutteringen av denne typen tolketjenester.

Komiteen mener representantforslagets etterlysning av konkrete løsninger for å legge til rette for at døvblinde kan forbli i arbeid/komme i arbeid, må ivaretas gjennom NAV og gode attførings- og

arbeidsmarkedstiltak. I statsrådens brev vises det til en rekke særtiltak og etableringen av en spesialisert andrelinjetjeneste til arbeidssøkere med sansetap. Komiteen har tidligere og senest i Budsjett-innst. S. nr. 15 (2007-2008), vist til at ordningen "Garanti for oppfølging" som gir arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne forhåndstilsagn om nødvendige hjelpemidler i et arbeidsforhold, ikke har fungert tilfredsstillende og bedt om at Arbeids- og velferdsdirektoratet bidrar til å gjøre ordningen bedre kjent.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet finner det underlig at komiteens flertall ser ut til å mene at dagens situasjon er svært tilfredsstillende for personer som er døve og døvblinde i Norge. Ikke på ett eneste av de åtte punktene representantforslaget tar for seg, ser det ut til å være noe ønske om å bidra til en styrking av tiltak eller tilbud. Disse medlemmer må på denne bakgrunn med undring trekke den konklusjon at flertallet er tilfreds med dagens situasjon.

Disse medlemmer vil understreke at forslaget ikke inneholder noe ønske om "å statliggjøre og rettighetsfeste større deler av tilbudene til gruppen døvblinde og døve", men et ønske om å overføre det økonomiske ansvaret for tiltak rettet mot døve og døvblinde til statlig nivå ved NAV for å sikre muligheten til et likt tilbud i alle deler av landet, uavhengig av den enkelte kommunes økonomiske situasjon. Disse medlemmer er skuffet over at denne misforståelsen gjør seg gjeldende også på dette området. Disse medlemmer er av den oppfatning at en slik omlegging ville føre til bedre muligheter for å gi hjelp ut fra individuelle behov, ikke ut fra om de hører inn under en bestemt diagnosegruppe, slik flertallet uttrykker det i sin merknad. I denne sammenheng vil disse medlemmer peke på at det ikke er uvanlig at stortingsflertallet slutter seg til handlingsplaner for grupper med spesielle behov, for eksempel diabetikere, personer i eldreomsorgen, funksjonshemmede, rusmiddelmissbrukere osv.

Disse medlemmer viser til behandlingen av St.meld. nr. 34 (1996-1997) Resultater og erfaringer fra Regjeringens handlingsplaner for funksjonshemmede og veien videre, jf. Innst. S. nr. 114 (1997-1998) der komiteen skriver følgende i en merknad:

"Komiteen viser til at døve og døvblinde med ulike funksjonshemninger har en rekke spesielle behov og trenger et miljø det ikke har vært mulig å bygge opp som en integrert del av lokalsamfunnet. Eksisterende helse- og sosiallovgivning har ikke sikret de spesialiserte tilbud som er nødvendige for at de skal bli i stand til å utvikle og bruke sine ressurser best mulig. Denne erkjennelsen av manglende rettigheter og muligheter var bakgrunnen for at Sosial- og helsedepartementet i 1994 bevilget midler til et pro-

sjekt hos fylkeslegen i Vestfold for å kartlegge tilbudet og rettigheter for denne gruppen.

Komiteen har merket seg at tiltakene for døve og døvblinde med ulike funksjonshemninger inngår både i den ordinære virksomheten og i flere særskilte tiltak.

Komiteen er av den oppfatning at gruppen av døve og døvblinde med ulike funksjonshemninger ikke er tilstrekkelig ivaretatt i planene, og mener derfor at denne gruppen må omtales i et eget kapittel."

Døve og døvblinde ble altså av en samlet komité innlemmet i handlingsplanen.

I Innst. S. nr. 113 (1997-1998) til Dokument nr. 8:26 (1997-1998), om forslag fra stortingsrepresentantene John I. Alvheim og Jan Simonsen om en handlingsplan for å hjelpe døvblinde og døve med ulike funksjonshemninger, uttaler en samlet komité følgende om døve og døvblinde med hensyn til handlingsplanen for funksjonshemmede:

"Komiteen mener derfor det er hensiktsmessig at tiltak for denne gruppen inngår som en del av handlingsplanen, og at det ikke utarbeides en egen handlingsplan."

Disse medlemmer viser til forslaget om at det skal utarbeides informasjonsmaterieell for foreldre og rådgivere til døve og døvblinde. Allerede i Innst. S. nr. 113 (1997-1998) sa komiteen følgende:

"Komiteen viser til at det ikke finnes tilstrekkelig informasjonsmaterieell for denne gruppen og ber regjeringen utarbeide en brosjyre om det totale tilbud både i forhold til skole og voksenliv."

Så vidt disse medlemmer vet, er dette ikke fulgt opp.

Både når det gjelder videregående opplæring og tilgjengeligheten til tegnspråkkyndig personell eller tolk, støttet en samlet komité dette i den nevnte innstillingen blant annet i følgende merknad:

"Komiteen mener det er viktig å sikre tilgjengeligheten til tegnspråklig personell eller tolk for denne gruppen og ber om at det innarbeides i sykehusenes internkontroll i henhold til lov om statlig tilsyn med helsetjenestene."

Etter disse medlemmers syn burde dette vært fulgt opp for lenge siden.

Slik disse medlemmer ser det, har et samlet storting, både ved behandlingen av St.meld. nr. 34 (1996-1997) og Dokument nr. 8:26 (1997-1998) vært positive til, og har ønsket å følge opp, forhold som tilsvarende flere av de forslagene som fremmes i dette representantforslaget. Dette er etter disse medlemmers mening ikke blitt fulgt opp, og det er derfor skuffende at komiteens flertall gir så klart uttrykk for at de mener situasjonen for døve og døvblinde er akseptabel nok slik den er i dagens situasjon.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, understreker i sine merknader behovet for å styrke bistanden til døve og døvblinde på en rekke områder. Dette må løses gjennom et lovverk som stiller krav til kvalitet og individtilpassing av bistanden. Om kommunen som ansvarlig for tiltakene i det enkelte tilfellet bør kjøpe plass på et spesielt tilbud et annet sted, eller organisere et tilbud selv, vil avhenge av den konkrete persons behov og ønsker. Det er for eksempel slett ikke gitt at en person som mister syn og hørsel i eldre år, vil foretrekke å flytte til et omsorgstilbud et annet sted. Det skal legges stor vekt på hva vedkommende selv ønsker, jf. sosialtjenesteloven § 8-4 Plikt til å rådføre seg med klienten:

"Tjenestetilbudet skal så langt som mulig utformes i samarbeid med klienten. Det skal legges stor vekt på hva klienten mener."

Flertallet registrerer at Fremskrittspartiet i sine merknader viser til 10 år gamle vedtak i Stortinget, gjort ut fra situasjonen den gang. Som det er vist til i flertallets merknader og i statsrådets brev, er det de senere år iverksatt en rekke tiltak knyttet til forbedring av tilbud og informasjon om disse. Flertallet viser til sin merknad foran hvor det forutsettes samordning mellom ulike aktører som er gitt ansvar på området. Behovet for en brosjyre som omtaler det samlede tilbud i forhold til skole og voksenliv, bør, slik forslagsstillerne ber om, vurderes i denne sammenheng.

Flertallet er forundret over at Fremskrittspartiet i sin argumentasjon for en egen handlingsplan for å hjelpe døve og døvblinde, henviser til Innst. S. nr. 113 (1997-1998). I denne innstillingen uttaler en enstemmig komité at de mener det ikke skal utarbeides en egen handlingsplan for denne gruppen. Dette er fullt ut i samsvar med flertallets vurdering i denne saken.

Flertallet foreslår at representantforslaget vedlegges protokollen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil igjen peke på at representantforslaget ikke går ut på å frata kommunene ansvaret for å sørge for at det finnes et tilstrekkelig tilbud om bistand til de døve og døvblinde som har behov for det. Det er imidlertid viktig å sørge for at finansieringen av tjenestene er slik at de respektive kommuners økonomi ikke blir avgjørende for om brukerne får det tilbudet de har krav på, slik disse medlemmer må slå fast at situasjonen ofte er i dag. Mange eksempler viser hvordan kommunenes prioriteringer ofte ikke er i tråd med intensjonene bak statlige

bevilgninger. Disse medlemmer vil nevne oppslag i blant annet Aftenposten den 4. mars 2008, der det påpekes at 54 kommuner har brukt til sammen 90 mill. kroner øremerket barnehagedrift til andre formål.

Disse medlemmer ønsker også å understreke at bakgrunnen for henvisning til St.meld. nr. 34 (1996-1997) og Innst. S. nr. 113 (1997-1998) i disse medlemmers merknader er at forslag og merknader fra en samlet komité ikke er fulgt opp etter intensjonen, og at situasjonen for døve og døvblinde ikke er bedret i tråd med intensjonen. Disse medlemmer er fremdeles av den oppfatning at hver enkelt av landets døve og døvblinde trenger bedre oppfølging uavhengig av den enkelte kommunes økonomiske situasjon, bedre informasjon og bedre forhold blant annet når det gjelder opplæring.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag om å utforme en handlingsplan for å hjelpe døve og døvblinde i tråd med innholdet i Representantforslag nr. 8:38 (2007-2008):

"Stortinget ber Regjeringen utforme en handlingsplan for å hjelpe døvblinde og døve hvor det blant annet inngår følgende tiltak:

- Det økonomiske ansvaret for bo- og omsorgstilbud for døvblinde og døve med ulike funksjonshemninger flyttes over på folketrygden og rettighetsfestes.
- Det utarbeides en egen brosjyre, eller informasjonshefte, for foreldre og rådgivere om rettigheter som er aktuelle.
- Døve og døvblinde gis rett til ett ekstra skoleår i grunnskolen, og inntil to ekstra år i den videregående skole.
- Personer som har hatt en utvikling og som ikke har nådd nødvendig kunnskapsnivå etter at de avsluttet videregående opplæring, gis rett til voksenopplæring i de tilfellene der det er klart at de har et utviklingspotensial som kan utnyttes og gis muligheter for et mer selvstendig liv.
- Helsetilsynet blir pålagt å sikre at tilgjengeligheten til tegnspråkkyndig personell eller tolk innarbeides i sykehusenes internkontroll i henhold til lov om statlig tilsyn med helsetjenester.
- Det bygges opp et system som kan gi avlastningstilbud i tegnspråklige miljøer, spesielt i forbindelse med (sommerferier og lengre) ferier.
- Tolketjenesten rustes opp.
- Konkrete løsninger med tanke på å legge til rette for at døvblinde kan forbli i arbeid/komme ut i arbeid."

4. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Stortinget ber Regjeringen utforme en handlingsplan for å hjelpe døvblinde og døve hvor det blant annet inngår følgende tiltak:

- Det økonomiske ansvaret for bo- og omsorgstilbud for døvblinde og døve med ulike funksjonshemninger flyttes over på folketrygden og rettighetsfestes.
- Det utarbeides en egen brosjyre, eller informasjonshefte, for foreldre og rådgivere om rettigheter som er aktuelle.
- Døve og døvblinde gis rett til ett ekstra skoleår i grunnskolen, og inntil to ekstra år i den videregående skole.
- Personer som har hatt en utvikling og som ikke har nådd nødvendig kunnskapsnivå etter at de avsluttet videregående opplæring, gis rett til voksenopplæring i de tilfellene der det er klart at de har et utviklingspotensial som kan utnyttes og gis muligheter for et mer selvstendig liv.
- Helsetilsynet blir pålagt å sikre at tilgjengeligheten til tegnspråkkyndig personell eller tolk innar-

- beides i sykehusenes internkontroll i henhold til lov om statlig tilsyn med helsetjenester.
- Det bygges opp et system som kan gi avlastningstilbud i tegnspråklige miljøer, spesielt i forbindelse med (sommerferier og lengre) ferier.
- Tolketjenesten rustes opp.
- Konkrete løsninger med tanke på å legge til rette for at døvblinde kan forbli i arbeid/komme ut i arbeid.

5. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har før øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument nr. 8:38 (2007-2008) - representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Kari Kjønås Kjos, Kenneth Svendsen og Harald T. Nesvik om en handlingsplan for å hjelpe døve og døvblinde - vedlegges protokollen.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 13. mars 2008

Karin Andersen

leder

Dagfinn Sundsbø

ordfører

Vedlegg

Brev fra Barne- og likestillingsdepartementet v/statsråden til arbeids- og sosialkomiteen, datert 5. februar 2008

Representantforslag - Dokument 8:38 (2007-2008) - forslag om handlingsplan for døvblinde og døve

Jeg viser til brev av 10. januar 2008 til arbeids- og inkluderingsministeren fra Arbeids- og sosialkomiteen angående forslag om å utforme en handlingsplan for døvblinde og døve. Brevet er blitt overført meg som rette fagminister.

Jeg har mottatt bidrag fra arbeids- og inkluderingsministeren, helse- og omsorgsministeren og kunnskapsministeren.

Jeg velger å besvare representantforslaget punkt for punkt slik stortingsrepresentantene har listet det opp i åtte områder/tiltak.

Det økonomiske ansvaret for bo - og omsorgstilbud for døvblinde og døve med ulike funksjonshemninger flyttes over på folketrygden og rettighetsfestes

Ansvaret for omsorgstilbudet til personer med nedsatt funksjonsevne er lagt til kommunene og lovfestet i kommunehelsetjenesteloven og sosialtjenesteloven. Det er lagt til grunn at det kommunale tjenestetilbudet skal være likeverdig og gis ut fra behov, uavhengig av diagnose, alder eller funksjonshemming. Derfor vil det være i strid med grunnleggende prinsipper for våre velferdsordninger å flytte ansvaret for enkelte diagnosegrupper eller enkelte funksjonshemninger fra kommunen til folketrygden, på samme måte som Fremskrittspartiets representanter tidligere også har foreslått å ta ut de eldste aldersgruppene og overføre finansieringen av omsorgstilbudet for dem til staten.

Jeg viser i denne sammenheng til behandlingen av Innst. S. nr. 50 (2007-2008) og Innst. S. nr. 126 (2006-2007), der det ble advart mot at et diagnosebasert finansieringssystem både vil skape unødvendig byråkrati, større ulikhet og høyere kostnader, og der flertallet ønsker at omsorgstjenestene også i framtida skal være forankret i kommunene med stor nærhet til brukerne og med god mulighet og rom for å utforme tjenestetilbudet ut fra lokale forhold. Det ble vist til at kommunal forankring også stimulerer til forebyggende tiltak, gir insentiver til å styrke det tette samspillet med familie og pårørende, og ser tjenestetilbudet i nær sammenheng med utviklingen av et levende lokalsamfunn. Omsorgstilbudet til personer med døvblindhet eller annen nedsatt funksjonsevne vil tape mye på å bli tatt ut av en slik sammenheng.

Det utarbeides en egen brosjyre, eller informasjonshefte, for foreldre og rådgivere om rettigheter som er aktuelle

Det finnes et nasjonalt kompetansesystem for døvblinde som utarbeider informasjonsmateriale om døvblinde og et statlig spesialpedagogisk støttesystem som utarbeider informasjon om døve og hørselshemmede. Eikholt nasjonalt ressurscenter for døvblinde har en hjemmeside som informerer om rettigheter for døvblinde, både de generelle rettigheter som personer med nedsatt funksjonsevne har, og de spesielle som døvblinde har.

I tillegg har Sosial- og helsedirektoratet i 2005 publisert et hefte "Barn og unge med nedsatt funksjonsevne - hvilke rettigheter har familien?" Heftet omtaler generelle rettigheter som familier med funksjonshemmede barn har - også døve og døvblinde barn. Dette heftet kan lastes ned fra Sosial- og helsedirektoratets hjemmesider. Jeg vil gjerne også vise til www.familienettet.no som er en nettside for familier med barn med nedsatt funksjonsevne og/eller kronisk sykdom.

Døve og døvblinde gis rett til ett ekstra skoleår i grunnskole, og inntil to ekstra år i den videregående skole

Opplæringsloven gir ikke en eksplisitt rett til et ekstra år i grunnskolen, men opplæringsloven er ikke til hinder for at kommunen kan gi et slikt tilbud. Dette kan være aktuelt i helt spesielle tilfeller når hensynet til eleven tilsier det.

Jeg vil understreke at opplæringsloven har et sikkerhetsnett for elever som ikke får tilstrekkelig utbytte av den ordinære opplæringen i reglene om spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-1. Elever som er døve eller døvblinde og som har behov for særskilt tilpasset opplæring omfattes av denne bestemmelsen. Elevene har etter reglene om spesialundervisning rett til et opplæringstilbud som har et slikt innhold at det samlede tilbudet kan gi eleven et forsvarlig utbytte av opplæringen.

Når det gjelder videregående opplæring er det i dag en åpning i loven for å gi en utvidet rett til å ta slik opplæring over lengre tid. Elever med rett til spesialundervisning har rett til videregående opplæring i inntil to år ekstra når eleven trenger det i forhold til opplæringsmålene for den enkelte, jf. opplæringsloven § 3-1 femte ledd og privatskoleloven § 3-2 annet ledd.

Det kan også nevnes at opplæringsloven inneholder andre spesielle bestemmelser for elever med særskilt opplæringsbehov. Blinde og sterkt svaksynte elever og hørselshemmede er gitt særskilte rettigheter til henholdsvis tegnspråkopplæring og punkt-skriftoplæring, jf. opplæringsloven §§ 2-6, 2-14,3-9 og 3-10. Videre er det regler om rett til inntak på særskilt prioritert utdanningsprogram og fylkeskommunens plikt til å tilby annet opplæringsopplegg dersom det valgt kurset viser seg å være særlig vanskelig for eleven.

På bakgrunn av ovenstående ser jeg ikke behov for å fremme forslag i tråd med representantforslaget.

Personer som har hatt en utvikling og som ikke har nådd nødvendig kunnskapsnivå etter at de avsluttet videregående opplæring, gis rett til voksenopplæring i de tilfellene der det er klart at de har et utviklingspotensial som kan utnyttes og gis muligheter for et mer selvstendig liv

Jeg vil presisere at med begrepet "avsluttet videregående opplæring" legger jeg til grunn at det menes "fullført videregående opplæring".

Etter opplæringsloven § 4A-1 har de som er over opplæringspliktig alder og som har behov for grunnskoleopplæring, rett til slik opplæring. Videre har voksne født før 1978 med fullført grunnskole eller tilsvarende, men uten fullført videregående opplæring, rett til videregående opplæring, jf. opplæringsloven § 4A-3 første ledd. Opplæringen skal tilpasses den voksnes behov.

Kunnskapsdepartementet sendte 12. oktober 2007 på høring forslag om å oppheve opplæringslovens bestemmelse om at bare voksne født før 1978 har rett til videregående opplæring, og å innføre en aldersgrense på 25 år. Departementets høringsforslag innebærer at alle voksne som ikke har fullført videregående opplæring, får rett til slik opplæring fra og med det året de fyller 25 år. Samtidig har ungdom rett til videregående opplæring fram til og med det året de fyller 24 år, jf. opplæringsloven § 3-1. Høringsforslaget sikrer dermed alle som ikke har fullført videregående opplæring, rett til slik opplæring.

Opplæringsloven inneholder ingen unntaksbestemmelse som gir voksne som allerede har fullført videregående opplæring, rett til å ta videregående opplæring på nytt. På bakgrunn av opplæringslovens generelle utforming, finner jeg det ikke hensiktsmessig å innføre unntaksbestemmelser for særskilte grupper. Jeg mener derfor at de døvblindes behov er godt nok ivare tatt i dagens generelle regelverk. Det vises også til lovens bestemmelser om spesialundervisning som kommer denne gruppen til gode i deres grunnskoleopplæring.

Jeg vil videre vise til at opplæringsloven § 13-3 annet ledd fastsetter at fylkeskommunen skal gi tilbud også til søkere uten rett til videregående opplæring etter §§ 3-1 og 4A-3.

For øvrig vil jeg peke på at døve og døvblinde kan ha rettigheter etter annet lovverk, for eksempel til ytelse under yrkesrettet atferd etter folketrygdloven.

Jeg finner det på bakgrunn av ovenstående ikke påkrevd med ytterligere utvidelse av lovverket i tråd med representantforslaget.

Helsetilsynet blir pålagt å sikre at tilgjengeligheten til tegnspråkkyndig personell eller tolk, innarbeides i sykehusenes internkontroll i henhold til lov om statlig tilsyn med helsetjenester

Det følger av pasientrettighetsloven § 3-5 at informasjon til pasienter skal være tilpasset mottakerens individuelle forutsetninger, som alder, modenhet, erfaring og kultur og språkbakgrunn.

Av rundskriv IS-12/2004 om lov om pasientrettigheter og merknadene til § 3-5 følger det at "bestemmelsen gjelder for alle pasienter og må ses i sammenheng med § 3-2 første ledd og § 4-1, om at pasienten skal ha informasjon som er nødvendig for å få innsikt i sin helsetilstand og i innholdet av helsehjelpen. Enkelte grupper kan ha særlig behov for tilpasset informasjon. Disse kan være barn, personer med redusert eller manglende evne til å ivareta sine interesser, samt personer fra minoritetskulturer og personer med manglende kunnskaper i norsk." Og videre: "Også personer med funksjonshemminger, blant annet døve og blinde, har rett til spesielt tilpasset informasjon. Det er behandlingsansvarlig helsepersonell som har ansvaret for å tilrettelegge eller gi informasjonen."

Av tilsynsloven § 3 følger det at alle som yter helsetjenester skal etablere et internkontrollsystem som sikrer at krav i helselovgivningen etterleves.

Det følger således allerede av gjeldende lovgivning at helsetjenesten skal sørge for at informasjonen blir tilrettelagt i forhold til den enkelte pasients behov. Det er videre et grunnleggende prinsipp i helselovgivningen at den er utformet generelt, og at ikke bestemte pasientgrupper framheves. Det vises også til at det i Oppdragsdokument 2008 til de regionale helseforetakene er presisert at de regionale helseforetakene skal sørge for- og finansiere tolketjenester til pasienter som har behov for dette.

På denne bakgrunn mener jeg at det følger av dagens lovgivning at også døvblinde pasienter har rett til tilpasset informasjon og at helsetjenesten skal sikre at dette lovkravet etterleves blant annet gjennom sine internkontrollsystemer.

Det bygges opp et system som kan gi avlastnings-tilbud i tegnspråklige miljøer, spesielt i forbindelse med (sommerferier og lengre) ferier

Den enkeltes rett til og kommunenes plikt til å tilby avlastningstiltak for personer som har et særlig tyngende omsorgsarbeid er lovfestet i sosialtjenesteloven §§ 4-3 og 4-2. Bestemmelsene gjelder uavhengig av diagnoser og vil omfatte avlastning for døvblinde dersom vilkårene er oppfylt. Det er kommunen som i utgangspunktet velger det nærmere innholdet i avlastningstilbudet, men tjenestetilbudet skal så langt som mulig utformes i samarbeid med brukeren og det skal legges stor vekt på hva vedkommende mener.

Former for avlastningstilbud i tegnspråklige omgivelser finnes i noe omfang i det statlige spesialpedagogiske støttesystemet og på Eikholt nasjonalt ressurscenter for døvblinde. I det stadige spesialpedagogiske støttesystemet finnes det overnattingstilbud for barn og unge med synshemming, hørselshemming og døvblindhet. Eikholt har hvert år en ukes leirskole for døvblinde barn og unge og kulturelle aktivitetstilbud for døvblindfødte.

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at aldersgruppen 0-17 år utgjør over 2/3 av det totale antall mottakere av avlastning. Andelen mottakere mellom 0-17 år har økt betraktelig de siste årene og det viser at avlastning er blitt en viktig omsorgstjeneste for barn og unge med nedsatt funksjonsevne og deres familier. Det ligger et stort potensiale i å utvikle bedre rammevilkår og legge forholdene bedre til rette for familier og andre som utfører frivillig omsorgsarbeid. Som et ledd i en strategi for partnerskap med familie og frivillige, jf. St. meld. nr. 25 Omsorgsplan 2015 har regjeringen uttalt at den vil stimulere til utbygging av avlastningsordninger og dagtilbud.

Tolketjenesten rustes opp

Jeg er kjent med at det er utfordringer innen tolketjenesten. Arbeids- og velferdsdirektoratet fikk derfor 5. oktober 2007 i oppdrag å sette i gang et utredningsarbeid på tolkeområdet. Direktoratet skal innen utgangen av mai 2008 levere en rapport der det gis en samlet og framtidsrettet oversikt over området tolking og kommunikasjonstjenester med forslag til en helhetlig plan for videreutvikling av tjenestetilbudet. Utredningen omfatter også honoreringssystemet for frilanstolker.

I tillegg kan det nevnes at finansieringen av ordningen Tolk på arbeidsplass ble endret i 2007. Fra 1. august 2007 dekkes administrative merutgifter på 50.000 kroner per tolk i full stilling per år. For virksomheter som er lokalisert geografisk flere steder, eller som har inngått samarbeidsavtaler med andre virksomheter, skal det i tillegg refunderes reiseutgifter etter regning. Dette vil komme i tillegg til det som

også før 1. august 2007 ble dekket (lønnsutgifter med mer).

Fra 1. januar 2008 fikk frilanstolkene hevet det lønnstrinnet som timesatsen beregnes på basis av, fra lønnstrinn 22 til lønnstrinn 24 i det statlige lønnsregulativet.

Konkrete løsninger med tanke på å legge til rette for at døvblinde kan forbli i arbeid/komme ut i arbeid

Arbeids- og velferdsetaten er gitt ansvaret for å finne konkrete løsninger for å legge til rette for at døvblinde kan forbli i arbeid/komme ut i arbeid. Arbeids- og velferdsdirektoratet opplyser at døvblinde er en svært uensartet gruppe, og at døvblinde arbeidssøkere, i tråd med Arbeids- og velferdsetatens prinsipper, blir betjent ut fra sine individuelle ønsker og behov. Dette innebærer at man arbeider mot ulike mål fra sak til sak, med en differensiert bruk av virkemidler.

Alle arbeidssøkere, uavhengig av funksjonsnedsettelse eller årsak til dette, skal få sitt tjenestebehov dekket ved NAV-kontoret. I begynnelsen av 1990-tallet ble det opprettet en spesialisert andrelinjetjeneste til arbeidssøkere med sansetap. Tilbudet ble opprettet fordi man innså at en fullverdig atferdsbistand til disse gruppene krever spesiell kompetanse. Spesialtjenesten ved NAV Senter for yrkesrettet atferd (SYA) og NAV Arbeidsrådgivning i Troms, Sør-Trøndelag og Hordaland ivaretar samlet sett et landsdekkende andrelinjetilbud til arbeidssøkere med synshemming og hørselshemming, herunder også døvblinde.

Målgruppen for spesialtjenesten er personer som er særlig utsatt på arbeidsmarkedet, og som ofte kan trenge omfattende bistand for å komme eller forbli i jobb. Dette tilsier at spesialenhetene ikke bare yter bistand til personer som ønsker å komme inn i arbeidslivet, men også til personer som på grunn av sansetap står i fare for å falle ut av arbeid.

Arbeidet med yrkesrettet bistand til døvblinde fordrer innsikt i individets totalsituasjon, sansetapenes egenart og konsekvenser. En helhetlig tilnærming krever parallell innsats fra ulike aktører og faglige instanser. Statlige regionale kompetansesentre er en sentral ressurs i denne sammenheng. Kommunikasjon med døvblinde brukere fordrer blant annet kompetanse i tegnspråk/tegnstøttet kommunikasjon, håndalfabeter og mobility (oppmerksomhets- og bevegelsesfremmede tiltak).

Døvblinde utgjør som nevnt en uensartet gruppe med ulike bistandsbehov, blant annet beroende på grad av sansetap. Fordi synsreduksjonen begrenser mobilitet og tilgjengelighet, har erfaring vist at en stasjonær arbeidssituasjon oftest er best egnet for arbeidssøkere innen gruppen døvblinde. I kompetansemiljøene skiller en også mellom døvblindfødte og

døvblindblitte. Dette er grupper som ofte vil ha ulike forutsetninger og tjenestebehov i forhold til yrkesrettede tiltak.

Erfaringer fra arbeidet med døvblinde arbeidssøkere er, i følge Arbeids- og velferdsdirektoratet, at det ligger mange skjulte ressurser i denne gruppen. Den enkeltes kompetanse og arbeidspotensiale må imidlertid ligge til grunn for konkrete løsninger i hvert enkelt tilfelle.

Generell statusorientering i forbindelse med overordnede planer/tiltak for døve og døvblinde i spesialisthelsetjenesten

Som et ledd i arbeidet med å tilknytte kompetansesentrene for personer med sjeldne og lite kjente diagnoser og funksjonshemninger til regionale helseforetak, ble det nasjonale kompetansesystemet for døvblinde overført til Helse Øst RHF fra 1. januar 2006. Døvblindesystemet består av fire sentre med regionansvar og to sentra med landsdekkende funksjoner. Helse Sør-Øst RHF skal gjennom avtaler med disse aktørene, også på vegne av de øvrige regionale helseforetak, sørge for kompetansetjenester. Sentrene er tverrfaglige. De tjenester som ytes skal blant

annet ivareta utredning, råd og veiledning i tillegg til kommunikasjon og informasjon til brukerne, der pedagogiske tilnærminger er sentrale. Videre skal sentrene ivareta kunnskaps- og kompetanseutvikling.

Når det gjelder tolketjenesten i spesialisthelsetjenesten er det, som tidligere nevnt, i Oppdragsdokument 2008 til de regionale helseforetakene presisert at de regionale helseforetakene skal sørge for, og finansiere, tolketjenester til pasienter som har behov for dette.

Avslutningsvis viser jeg til at tiltak overfor personer med nedsatt funksjonsevne hører til de sentrale satsingsområdene for denne regjeringen, jf. St.prp. nr. 1 (2007-2008) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Jeg ønsker også å vise til arbeidet med ny handlingsplan for økt tilgjengelighet, revidering av strategiplanen for familier med barn med nedsatt funksjonsevne og kommende antidiskrimineringslov. Disse tiltakene, samt lovreguleringen, vil bidra til å bedre forholdene for alle personer med nedsatt funksjonsevne, inkludert døve og døvblinde.

På denne bakgrunn ser jeg ikke behov for å fremme forslag om at det lages en egen handlingsplan på dette området.

